

3. Гертман О. Молодежная (контр) революция?: [молодежь в современном российском обществе: социальное настроение] / О. Гертман // Знание-сила. – 2007. – № 1. – С. 53 - 58.
4. Горшкова Е. А. Молодежная субкультура: истоки, сущность, следствия / Е. А. Горшкова, И. А. Емельянова // Молодежь и общество. – 2006. – № 4. – С. 114 - 121.
5. Колосова Е. Субкультура – опасность или развлечение? / Е. Колосова, Ю. Хромова // Классный руководитель и воспитание школьников. – 2009. – № 3. – С. 40 - 43.
6. Сергеев В. К. Молодежная субкультура в условиях мегаполиса / В. К. Сергеев. – М., 2001. – 63 с.
7. Якуба Е. А. Молодіжні рухи та їх базова типологізація / Е. А. Якуба // Культурологічний часопис. – 2002. – № 24. – С. 124 – 134.
8. Левикова С. И. Молодежная субкультура / С. И. Левикова // Учебное пособие / М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 608 с.
9. Тодорів Л. Д. Конструювання гендерного досвіду особистості як методологічна проблема / Л. Д. Тодорів // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – К., 2011. – Вип. 25 (28). – С.103 - 112.

Герасименко О. В.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

Попова В. В.,

магістр соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Сучасний розвиток суспільства, соціалізація та інтеграція дітей з відхиленнями у розвитку потребують не лише суттєвого оновлення системи спеціальної освіти, її форм і змісту, а й якісної психологічної допомоги таким дітям, і їх найближчому соціальному оточенню, у складному процесі особистісного становлення. Тільки висококваліфікований фахівець, який отримує спеціальну підготовку та буде психологічно готовий до співпраці з клієнтами зазначеною категорією, може створити оптимальні умови для досягнення соціальної зрілості кожною дитиною з психофізичними вадами.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел можна зробити висновок, що оптимальним часом для впливу на особистість фахівця є студентський вік. Останній характеризується нечіткістю вікових меж за наявності об'єднуючого чинника – професійно-навчальної діяльності. Студентський вік є сенситивним періодом для розвитку основних соціогенних потенцій людини, найсприятливішим для завершення формування особистості та утвердження її психофізичних сил [1, с.35-36].

Саме в студентському віці формується усвідомлене прагнення до самореалізації, готовність до особистісного та професійного самовизначення, самопроекція у майбутнє, а також визначаються основні життєві позиції.

Змінюється емоційне самопочуття, стабілізується самооцінка і ставлення до себе, відбувається інтенсифікація процесів самореалізації особистості. Інтенсивнішають процеси самокорекції і самореалізації у професійних планах, більш оптимальними стають показники психічного здоров'я (Л. І. Божович, І. С. Кон, С. Л. Рубінштейн, В. С. Мухіна та інші). У студентські роки саморозвиток особистості сягає найвищого рівня, яким є самовиховання.

У процесі самовиховання основне зусилля індивіда спрямоване не стільки на безпосередній розвиток тих або інших якостей, скільки на дієве спонукування його до усвідомлення своїх сильних і слабких, соціально позитивних і негативних характеристик, на

переконання в необхідності удосконалювати свої якості, на формування потреби в самовихованні, розвиток умінь аналізувати, правильно оцінювати свої дії й вчинки.

У процесі самовиховання й саморозвитку відбувається подальший розвиток професійно важливих особистісних якостей, які будуть необхідні процесі професійної діяльності:

- здатність поєднувати декілька психічних процесів (відчуття, уявлення, мислення), яка виражається в їх взаємообумовленому функціонуванні (наприклад, асоціативність мислення);
- уміння детально аналізувати факти й явища, розбиратися у вчинках, конфліктах (аналітичність мислення);
- здатність вирішувати завдання нестандартними методами, знаходити нестандартне вирішення проблемної ситуації (творчість);
- бути спокійним, терплячим, ретельним (урівноваженість);
- вірити в позитивне вирішення будь-якої життєвої ситуації (оптимізм);
- уміння контролювати свої емоції (самовладання);
- уміння встановлювати контакти, пояснювати, переконувати (комунікативність);
- уміння надихати, приймати відповідальні рішення в значущих ситуаціях (лідерство);
- здатність усвідомлено підкорювати особисті інтереси суспільним і бути готовим до взаємодії і співробітництва (колективізм);
- здатність нести відповідальність за здійснені дії, вчинки та їх наслідки (соціальна відповідальність);
- потреба жити серед людей і для людей (соціальна активність);
- уміння оцінювати власні переваги і недоліки (самооцінка);
- здатність розуміти людей, співпереживати їм (емпатія) тощо.

Таким чином, професійна спрямованість особистості розвивається у процесі професіоналізації та значно впливає на оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками. Відповідно, вона є визначальною особистісною властивістю у характеристиці майбутнього спеціаліста, від якої залежить формування здібностей, знань та інших професійно значущих властивостей особистості, які впливають на ефективність виконання майбутньої професійної діяльності.

Дані, отримані шляхом теоретичного аналізу наукових першоджерел з проблем професійної спрямованості особистості, специфіки соціально-психологічної допомоги дітям з особливими потребами, а також результати емпіричного вивчення психологічних особливостей професійної спрямованості у роботі з дітьми із психофізичними вадами і особливостей її формування у здобувачів вищої освіти спеціальності соціальна робота довели необхідність цілеспрямованого впливу на процес професійного становлення майбутніх фахівців, починаючи з I курсу навчання.

З цією метою було розроблено програму психологічного забезпечення процесу формування професійної спрямованості у роботі з дітьми із особливими потребами у майбутнього соціального працівника на всіх етапах навчання у ЗВО.

Професійний розвиток спеціаліста у галузі соціальної роботи розуміється як зростання, становлення, інтеграція і реалізація в навчальному процесі професійно значущих особистісних якостей і здібностей, професійних знань і вмінь, розвиток стійкої професійної спрямованості особистості.

Саме у період здобуття професійної освіти акумулюється та поглиблюється інтерес до обраної професії, відбувається накопичення і розвиток знань, умінь, навичок з обраної спеціальності; формується уявлення про професійно важливі якості, необхідні для майбутньої фахової діяльності; під впливом засобів професійного навчання (через формування професійної спрямованості, професійного мислення, почуття професійної відповідальності, професійних планів, тренування та вправлення професійно значущих психічних процесів і станів) відбувається розвиток особистості майбутнього спеціаліста [2, с.66].

Професійна підготовка здобувачів вищої освіти розглядається як тісний взаємозв'язок і взаємодія структурних і функціональних компонентів, спрямованих на формування особистості соціального працівника.

Провідною стратегією організації допомоги здобувачам вищої освіти спеціальності «Соціальна робота» у розвитку їх професійної спрямованості у роботі з дітьми із особливими потребами є стратегія супроводу.

Дослідженнями проблеми психологічного супроводу особистісного та професійного розвитку займалися такі видатні науковці, як О. О. Бодальов, І. С. Булах, В. П. Зінченко, З. С. Карпенко, С. Д. Максименко, Л. І. Мороз, В. А. Семиченко, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко та ін., які окреслили основні напрямки удосконалення духовного потенціалу людини, виявивши важливі соціально-психологічні особливості розвитку особистості та конкретизувавши роль зовнішніх і внутрішніх чинників в її становленні.

Психологічний супровід розглядається як тривалий процес, який здійснюється на всіх етапах особистісного розвитку учня або особистісно-професійного розвитку студента (І. Г. Дубов, Е. С. Кузьміна, Н. Н. Нечаєв і ін.).

У процесі супроводу між викладачем або соціальним працівником і здобувачем вищої освіти виникають взаємостосунки співтворчості, співпраці, емоційної відвертості і довіри один до одного.

Термін «психологічний супровід» можна трактувати як забезпечення умов для ухвалення суб'єктом необхідних життєвих рішень. У дослідження психологічний супровід виступає як цілісний і безперервний процес вивчення та аналізу, формування, розвитку і корекції професійного становлення особистості.

Парадигма соціально-психологічного супроводу широко використовується в сучасній практиці сприяння особистісному і професійному розвитку. Реалізація функцій психологічного супроводу можлива при використанні особистісно орієнтованих технологій професійного розвитку:

- розвиваючої діагностики;
- тренінгів особистісного і професійного розвитку і саморозвитку; його моніторингу;
- технологій формування психологічної аутокомпетентності;
- психологічного консультування з проблем соціально-професійного розвитку;
- проектування альтернативних сценаріїв професійного життя;
- особистісно-орієнтованих тренінгів підвищення соціально-професійної і психолого-педагогічної компетентності;
- ретроспекції професійного життя (методу психобіографії);
- тренінгів самокерування, саморегуляції емоційно-вольової сфери і самовідновлення особистості.

Соціально-психологічний супровід, описується, як правило, через конкретні програми, види психологічної допомоги і організаційних заходів, через систему тренінгових занять, через змістовні характеристики побудови стосунків суб'єктів спілкування.

Список використаних джерел

1. Губайдуллина А. Г. Дидактические условия формирования профессиональной направленности личности студентов-билингвов : дисс...кандидата пед. наук : 13.00.01 / Губайдуллина Альфия Гарайхановна – Казань, 2000. – 201 с.

2. Любимова Г. Ю. Представления психологов-старшекурсников о своей будущей профессиональной деятельности / Г. Ю. Любимова // Вестник МГУ. – 2002. – № 2. – С. 64 – 73.